

(*dórsky, frygický, lydický, mixolydický, lokrický a podobne*), ktoré sa navzájom odlišovali intervalovými charakteristikami.

Hoci hudbu dnes ponímame ako univerzálny komunikačný prostriedok, napriek tomu je žiaduce jej zvukovú prezentáciu ponímať a uvádzať v kontexte s pomermi na jednotlivých vývojových stupňoch, súradniciach, v spojitosti s vyvíjajúcou sa životnou praxou, myslením (*v tzv. diachrónnom – synchronónnom kontinuu, aj vzhľadom na jej relatívnu jednoduchosť v predhistorických etapách*).

Nepovšimnuté by nemalo zostať ani to, že hudobné prejavy sa neponímali ako činnosti odlišné od iných ľudských aktivít, ale ako ich integrálna súčasť. Prahudba zrejme mala určitú spoločenskú funkciu, avšak pračloveku neslúžila výlučne pre zábavu, ako niečo nadštandardné, najmä keď musel neustále tvrdo bojovať o svoju existenciu a holý život.

Pravdou je tiež, že pri prekonávaní životných situácií, uspokojovaní nevyhnutných potrieb ľudí, v dávnych pospolitostiach dominovalo napodobňovanie, ale neoddeliteľne s ním i vyvíjajúce sa podoby pozorovania, myslenia, ako i postupy odovzdávania nadobudnutých zručností, prejavov, overených životnou praxou členov pospolitosti.

1.5 VÝTVARNÉ PREJAVY

Vyššie spomenuté procesy, prejavy rozširujú aj objavy jaskynných malieb vytvorených prehistorickým človekom (dvanásťtisíc rokov pred n. l.), ako i archeologické nálezy. Pripomínajú nám nezabudnuteľne symboly - základné predstavy našich predkov v najstarších obdobiach ľudského vývinu. Ich význam sme si

intenzívnejšie začali uvedomovať až od päťdesiatych rokov 19. storočia, kedy sa rozbiehalo vedecké skúmanie človeka, jeho pôvodu a s ním súviace korelácie. Bádateľské aktivity sa zreteľnejšie prejavili najmä v múzeách, mnohých zbierkach, prostredníctvom objavených dávných ľudských produktov, znakov, vytvorených prácou ľudí pochádzajúcich z primitívnych kultúr, ako i z existujúcich primitívnych kmeňov z celého sveta.

Medzi spomenutými primitívnymi kultúrami (dávnymi, ako i súčasnými) ¹² je principiálny rozdiel. Prehistorické primitívne kultúry prechádzali dynamickým procesom rastu a možno povedať i mentálnym. Existujúce primitívne kmene ostali statické, nevykazujú úsilie o vlastný rast. Z hľadiska vedeckého skúmania dokonca ani nemusia byť objektívnou vzorkou pre bádanie dávných kultúr. Ved' aj medzi dávnymi kultúrami je možné postretnúť zaujímavú skutočnosť v súvislosti so zaostávaním niektorých primitívnych kultúr po materiálnej, technickej či ekonomickej stránke (napríklad v staroveku mnohé kultúry zaostávali za rozvíjajúcimi sa spoločenstvami), ale vo výtvorných prejavoch ľudí sa spomenutý fenomén výrazne nezaregistroval. Tento nevysvetliteľný jav vzali na vedomie Európania až koncom 19.storočia, keď na nich začali pôsobiť najmä prvé objavené jaskynné maľby v roku 1879 v španielskej Altamire a neskôr i vo francúzskom Dordogne.

Z historických prác je známe, že k najstarším kresleným nálezom sa radia pásovité línie nakreslené ľudskými prstami do vlhkej

¹² Pod pojmom primitívna kultúra rozumieme prehistorické spoločenstvá poľovníkov a roľníkov, z ktorých sa vyvinuli vyspelé kultúry staroveku a zároveň aj označenie existujúcich kultúr, ktoré sa udržali popri vyspelých kultúrach.

steny v jednej z *Altamirských jaskýň* (asi pred 300 000 rokmi). Avšak z hľadiska dejín ľudskej civilizácie sa za východiskové výtvarné (skalné) prejavy pokladajú rané poľovnícke kultúry, ktoré boli rozšírené takmer po celom svete. K typickým výrazovým formám pravekých poľovníckych kultúr sa radí štýl zvierací (*znázorňoval zvieracie bytosti - čo mohlo súvisieť so získavaním živobytia, poľovník k nim pristupoval ako k seberovným, nerozlišoval medzi človekom a zvieratom*) a tzv. *röntgenový* (znázorňoval vnútorné orgány zvierat).

Praveký poľovník sa ťažšie oddeľoval od svojho okolia. Seba samého vnímal ako súčasť prírody a nie ako jednotlivca odlišného od sveta prírody. Roľník túto jednotu s prírodou narúša s prechodom od obrábania pôdy k osídleniu, dedine, mestu a napokon k štátu.¹³

Porovnať úroveň výtvarných prejavov so zvukovými signálmi ľudí z dávných dôb je zrejme aj dnes úloha nereálna. O dávných zvukových prejavoch ľudí sa v podstate len domnievame (ako už bolo uvedené), lebo neexistovali možnosti „zakonzervovania“ zvuku. Rozširovanie zvukového výrazu sa odovzdávalo len sluchovým a vizuálnym „pozorovaním“ *hráča* (zaznamenávanie hudby do trvácnejších znakov prebiehalo dlhým a zložitým vývojom, najstaršie notové písmo pravdepodobne vytvorili Indovia a Číňania, pre nás má praktický význam notácia až starých Grékov). Na tomto komunikačnom stupni človeka sa zrejme nedá hovoriť o existencii

¹³ Existencia prapôvodného človeka zrejme závisela od jednoduchého zbierania potravy (asi 50 000 rokov pred n. l.), neskôr od zvierat, na ktoré poľoval. Predpokladá sa, že v Ázii a v Afrike boli staršie poľovnícke kultúry ako v Európe. Prechod od poľovania k obrábaniu pôdy sa začal asi 8 000 rokov pred n. l. (podľa vykopávok v Jerichu). Prechod k pestovaniu plodín a chovu zvierat sa v Európe završoval okolo roku 2 000 pred n. l. Z nálezov v rokli Olduvai v Tanzánii vieme, že tam asi pred miliónom rokov hominidovia používali kamenné nástroje, pri Pekingu boli nájdené skameneliny človeka asi pred 400 000 rokmi.

autonómnej umeleckej tvorby, o estetickom vedomí, o špecifickom umeleckom zážitku či o výchovných reflexiách a podobne. Isté oprávnenie tu môže prameniť viac - menej z odovzdávania nadobudnutých zručností z pokolenia na pokolenie, v ktorých sa najdlhšie udržali „zasväcujúce“ výklady odpozorovaných činností, aktivít ako i proces myslenia.

Na základe nájdených skalných obrazov v jaskynných priestoroch, ktoré boli viac - menej i miestami prežívania dávnych ľudských pospolitostí, ako aj vzhľadom na úroveň ich stvárnenia (hoci pre súčasníka nie je ľahké pochopiť mentalitu prehistorického človeka a jeho skalné prejavy), je možné do určitej miery pripustiť uvažovanie o špecifickom „estetickom vedomí“ a možno i „zážitku“ (aj vzhľadom na to, že nemáme poznatky o jeho výtvarnom myslení). Prelínala sa v nich najmä ilúzia s pozorovaním, napodobňovanie s magickou silou, čo v podstate obohacovalo zmyslový a myšlienkový svet ľudskej osobnosti.¹⁴

1.6 Z BÁDATEĽSKÝCH AKTIVÍT

Človek sa v evolúcii nedostal na miesto, ktoré mu dnes patrí, fyzickou pribojnosťou, ale spoločnosťou. V nej bol kľúčový život v skupinách, ktorý sa vyznačoval vzájomnou pomocou, súčinnosťou a

¹⁴ Andres Lommel sa vo svojej práci (*Prehistorické primitívne umenie*. Bratislava Pallas, 1972, s. 19.) vyjadril nasledovne: „Nikto nepopiera, že skalné maľby sú veľkými, jedinečnými umeleckými dielami, ale pri tom všetkom mnohí ešte stále nechcú uznať, že tí, ktorí ich vytvorili, museli byť aj ľuďmi jedinečných intelektuálnych schopností, slovom, že museli byť veľkými umelcami, ktorých možno porovnať s vrcholnými osobnosťami historických čias.“